

ÖRNEKLERLE FARKLI KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA YEREL HABERCİLİK İNCELEMESİ

Rengin OZAN*

Özet

Bu çalışmada, yerel ve yaygın kitle iletişim araçları arasında bir karşılaştırma yapılmaktadır. Günümüzde yaygın yayın yapan radyo ve televizyonlar program içerikleri açısından ağır eleştirilere hedef olmaktadır. Yerel yayıncılık son senelerde iyice kendisini kabul ettirmiştir. Ekonomik yönden güçlü olan yerel televizyonlar kendilerini daha da ön plana taşımıştır. Yayıncılık politikaları açısından da farklılık göstermektedirler. Yayın yaptıkları yöredeki izleyicileri, önce kendi kapılarının önünde olan olaylardan haberdar etmek misyonunu öne çıkararak, ülke gündeminden koparmadan tüm konularda bilgi sahibi etme doğrultusunda yayın akışlarını planlamak zorundadırlar. Belli günler baz alınarak aynı tarihlerde yaygın ve yerel yayıncılığın ana haber bültenleri incelenmiş, farklar ve benzerlikler saptanmıştır. Bu çalışmada, yerel kanallar gerçekten yerel haber iletme konusunda yaygın kanallardan farklılık göstermekte mi sorusuna yanıt aranmıştır. Yerel gazete, ulusal gazete ve yerel televizyon bu amaçla incelenmiştir. Çıkan sonuç paylaşımına sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Yerel gazete, yerel televizyon, ulusal gazete ve ulusal televizyon.

Les informations locales dans des differents medias

Dans cet article, nous avons essayé d'examiner les differences entre le média locale et le média generaliste du point de vue de leurs informations. On a fait une comparaison entre l'information locale/leur titre et celle de generaliste.

Mots clés: Media locale, media generalistes, journaux, televisions.

Giriş

Her ne kadar yoğun ve içerik açısından çeşitli haber akışı sağlamıyorsa da, global bir ortamda bu haberlerin, ya da bilgilerin etki alanı ile haberlerin çeşitliliği doğru orantılı değildir. Artık ister izleyici, isterse dinleyici olsun, haberi alan hedef, seçici davranmaya başlamıştır. Bu ayrım özellikle, haber özelliği taşıyan olayların, meydana geldiği merkeze olan uzaklığıyla, gözler önüne serilmektedir.

Bilindiği gibi kitle iletişim araçları, insanların düşünce ve davranışları üzerinde önemli rol oynamaktadır. Bir bölgeyi ya da herhangi bir yerleşim birimini doğrudan ilgilendiren bir olay, başka bölgeler için aynı oranda ilgi toplamaz.

"Bilgi toplumun yapısını da değiştiriyor. Katı ve merkezîyetçi yapı, bilginin ve ileti-

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo-Televizyon ve Sinema Bölümü.

şimin gücü önünde çatırdarken, ancak esnek, demokratik katılımcı toplum ve kurumlar bilgiye egemen olabiliyorlar." (Kozlu, 1996: 7) Görüntü ve ses sayısı arttıkça, çok sesliliğin önemi de o oranda ortaya çıkmaktadır.

Demokrasinin gelişmesi, kitlelerin kendi sorunlarını kendilerinin dile getirmeleri ve çoksesli bir ortamın gerçekleşmesi açısından haber çeşitliliği, oldukça önem kazanmaktadır. Haberlerin farklı özellikler taşıması, özellikle belli bölgeleri ilgilendiren haberlerin kitle iletişim araçlarında farklı önem sırasına göre değerlendirilmesi konusunda, o yörede yaşayanların seçimi göz önünde tutulmaktadır.

Bu noktadan hareketle bu çalışmada, yerel habercilik ve yaygın habercilik arasındaki "haber sıralaması" karşılaştırması yapılmaya çalışılmıştır.

Aynı ülke sınırları içerisinde yayınlanan gazetelerle, yerel yayıncılık yapan televizyonların, ülke sorunlarına verdikleri önem sırası incelenmeye çalışılmıştır. Kimi zaman belirli bir çevre için çok önemli olan bir olay, büyük kentler için fazla haber değeri olmayan bir olay olabilmektedir. Ancak belli bir yörede kendisine yer bulmaktadır.

Önce tüm Türkiye gündeminde olan bir haber zamanla ulusal gazetelerden çok çabuk olarak silinmekte, yerini başka haberlere bırakmaktadır. Aynı durum televizyonlar için de söz konusudur. Bir doğal afet olduktan, ya da bir trafik kazası gerçekleşmeden ya da töre cinayeti gibi yerel kimlik taşımayan haberler, yaygın yayıncılık yapan televizyonlarda kendilerine yer bulamamaktadırlar. Helsinki'de, 1972 yılında düzenlenen Avrupa Kültür Politikası Konferansı çerçevesinde, "kırsal kesim insanların kültüre

ulaşmalarına özen göstermelidir" kararı ile, kent dışında kalan bölgelerin önemi dile getirilmiştir. (Topuz, 1998: 23) karşılıklı bilgi akışı bu görüşü destekler niteliktedir. Yerelden yaygına ya da yaygından yerele bilgi akışı, bir yandan karşılıklı eksiklikleri giderirken, bir yandan da haber akışını doğal yönden düzenlemektedir. Alınan örneklerde yazılı basında yer alan haberlerin özgünlüğü, kendi içlerine yönelik bilgiler, sosyal yaşamla ilgili konuların yoğunluğu dikkat çekmiştir.

Bu çalışmada aynı güne ait ulusal gazetelerden Sabah ve Milliyet gazeteleri ele alınırken, yerel gazete olan Bursa Hakimiyet ve uzun yıllardır yayın yaşamını sürdüren yerel bir televizyon olan Bursa Olay TV ve Çerkezköy Gazetesi haberleri "yayın akışı önceliği" ve "haber sıralaması" açısından ele alınmıştır. Çalışmanın amacı çerçevesinde, aynı günlerde büyük kentlerde yaşayan kitleler ile, büyük kent dışında yaşayan kitlelerin hangi haberlere ulaşabildiği ve farklı televizyon izleyicilerinin, örneğin yaygın ve yerel kanal izleyicilerinin, aralarında oluşan bilgilendirme farkı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, aynı günlerde toplam dört farklı iletişim aracı izlenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Bursa Hakimiyet

1 Kasım 2005 Salı

SÜRMANŞET: Fenerbahçe hesap görecektir.

SPOT: Devler liginde mücadele eden Fenerbahçe, Schalke 04'e konuk oluyor.

SÜRMANŞET: Emekliye erken maaş

SPOT: Hükümet sözcüsü Cemil Çiçek, Emekli Sandığına bağlı emeklilerin Ramazan Bayramından önce maaşlarını alabilecekleri müjdesini verdi.

SÜRMANŞET: Salsa yarışmasının galipleri Bursalı

SPOT: Dans, bu çiftin işi. İlker Gürkan-Sevginur Bayraktar çifti salsa şampiyonu oldu.

MANŞET: Komik adalet

SPOT: Belçika mahkemesi Sabancı suikastinin sanıklarından Fehriye Erdal'ın bu ülkede yargılanması yolundaki talebi komik bir gerekçeyle reddetti.

YAN HABER: Neriman Uğur, yeni projeleriyle heyecanlı.

SPOT: Bursa'nın magazin dergisi Yaşayan Bursa raflardaki yerini aldı.

YAN HABER: CHP'liler kaygılarını Yurtkuran'a aktardı.

SPOT: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Yücel Aşkın'ın tutuklama şekline karşı çıkan CHP Bursa İl Örgütü Uludağ Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mustafa Yurtkuran'a ziyarette tepkilerini yineledi.

YAN HABER: Çiçek'ten karara tepki.

SPOT: Adalet bakanı Cemil Çiçek Belçika yargısının kararını eleştirdi.

YAN HABER: Tarihimizi yaratalım

SPOT: CHP Milletvekili Demirel bölgesini gezdi.

YAN HABER: Pilice kriz zammı.

YAN HABER: Cezalar ödenmedi.

YAN HABER: İşçiye çifte bayram.

YAN HABER: Ay sonunda güleceğiz.

YAN HABER: Bir dayak iddiası da Şanlıurfa'dan geldi.

SPOT: Yurtta kalan kız öğrenciler müdürden şikayetçi.

Milliyet

1 Kasım 2005 Salı

SÜRMANŞET: Mortgage şifresi

SPOT: İpotekli konut satışı mortgage hakkında bir çok şey yazıldı ama hiçbiri SİS'in artılarını eksilerini tam olarak ortaya koymadı

MANŞET : Kundakta İşkence

SPOT: Malatya Çocuk Yuvasında vahşet, adli tıp raporuyla iyice gözler önüne serildi.

40 çocuğun tümünde darp izleri var. 1 yaşını doldurmamış bebek bile dövülmüş.

YAN HABER: Bayramı da kana bulayacaklardı.(Maslak Opet)

YAN HABER: Suikastçi kurtuluyor.(Fehriye Erdal)

YAN HABER: Fenerbahçe'nin en kritik maçı.

YAN HABER: Bizi Unutma başbakanım.(Bingöl Depremzedeleri)

YAN HABER: Bayramda yağış var.(Yurt geneli)

Köşe Yazıları

Can Dünder: Cinsiyet değil medeniyet kavgası.

Güneri Cıvaoğlu: Demirel ve demokrasinin tahkimi.

Sabah Gazetesi

1 Kasım 2005 Salı

SÜRMANŞET: Welcome To "Hülyaland"

SPOT: Hülya Avşar Riva'da 12 süper lüks villa yaptırıyor.

SÜRMANŞET: Sancılı reform kapıda.

SPOT: Sosyal güvenlik sisteminde kapsamlı reform için hükümetin elinde reçete hazır ama seçim endişesi korkutuyor.

MANŞET: İşte bombacı

SPOT: Polis İstanbul Maslak'taki benzin istasyonuna bomba yüklü araçla saldıran PKK'lı teröristi kamera takibi sonucu yakaladı.

YAN HABER: Yeni gündem 35.madde

SPOT: Demirel 'in "35'inci madde kalksın" sözü büyük yankı yarattı.

Çerkezköy Gazetesi

1 Kasım 2005 Salı

Frene basıp direksiyon kırınca Kamyonet yan yattı

Haber ayrıntısı*

Veliköy Belediyesi öğretmenleri unutmadı

Haber ayrıntısı

Öğretmenler, öğretmenleriyle hasret girdi

Haber ayrıntısı

Çelebi Ailesi Sermet'ini kaybetti

Haber ayrıntısı

Valilik Pakistan'a Yardım Kampanyası'nı uzattı

Haber ayrıntısı

Belediye Personeli 'kalite sınavı'ndan geçilecek

Haber ayrıntısı

'Karakış' Balkanlardan yurda giriş yaptı

Haber ayrıntısı

Kınık ailesine Saray'dan gelin geldi

Haber ayrıntısı

Karaağaç İlköğretim Okulu'ndan büyük başarı

Haber ayrıntısı

Kış Basketbol heyecanı başlıyor

Haber ayrıntısı

A Gençler son maçına hazırlanıyor

Haber ayrıntısı.

Sadece spor sayfalarında yer alan haberler yaygın basınla ortak özellikler taşımaktadır.

*Haberlerin içerikleri yöre ile ilgili ayrıntılı bilgiler vermektedir.

Bursa Olay Tv Günlük Yayın Akışı

1 Kasım 2005 Salı

•10:00 Yaşamak Ne Güzel Şey

•11:00 Başka Hayatlar

•13:00 Orta Sayfa (Haberler)

•14:00 Final (Spor Programı)

•15:00 Haberler

•16:30 İftarı Yaşarken (İftardan önce konuşmalar ve geleneksel gösteriler. Bursa mehter takımı)

•17:35 Çizgi Film

•18:30 Yaşamak Ne Güzel Şey

•19:27 ANA HABER BÜLTENİ

-Spor haberlerini ilk sundu. Bursaspor'un gelişmesi ile ilgili haber verdi.

-2 er ve bir korucu şehit oldu

-Dışişleri bakanı Gül gelişmeleri değerlendirdi

-AB ek protokol konusunda ısrarlı

-Talat: Kıbrıs'ta çözümün tek adresi BM'dir dedi.

-Sosyal güvenlik reformu için ortak komisyon kuruluyor

•21:00 Türkü diyenler

•22:30 ekonomi ve marka

•23:30 şiiirler arası yolculuk

Sonuç

Bilindiği gibi bilgi, güç kaynaklarının en demokratik olanıdır. Demokrasi bağlamında, haber alma ve verme hakkı, düşünce, düşünceyi aktarma/yayma birbirlerini bütünleyen kavramlardır. Bilginin serbest dolaşımının sağlanması, kişilerin bilgilenmesi açısından önemlidir.

Yukarıda örneklerle de somutlaştırmaya çalıştığımız yaygın/yerel haber farklılıkları, içerik ve haber sıralaması açısından kendisini açık olarak göstermektedir. Gazetelerde manşetten giren haberler birbirinden farklıdır. Yerel gazetede konu olan haberler, kendilerini ilgilendiren, içlerinden çıkan kişilerin yaşamlarıyla ilgili, ya da yöredeki okulların başarılarını dile getiren haberlerden oluşmaktadır. Spor bölümünde ise, spor kulüplerinden verilen haberler, hem ulusal hem de yerel özellik taşımaktadır.

Günümüzde birey için kapısının önünde nelerin olup bittiğini, o gün yörede hangi sanatsal etkinliklerin yapıldığını öğrenmek, ya da belediye hizmetleri veya günlük trafik uygulamalarının neler olduğunu öğrenmek birinci derecede önem taşımaktadır.. Artık hiç tanımadıkları ünlü kişilerin yaşamlarında, kendi yaşadığı yer hakkında bilgilenmek ön sırayı almıştır. Yerellik yükselen değerler arasındadır. Yazılı basın bu konuda oldukça doyurucu bilgiler vermektedir.

Radyo ve televizyonlar da program içeriklerinde yöre haberlerine yer verirken, bir yandan da ülke gündeminden kopmamaya özen göstermektedirler. Ancak iç sayfalarda bu haberlere değinmektedirler.

Örnek olarak ele alınan ve on bir yıldır yayın yaşamını sürdüren yerel kanal ise, ana haber bültenine ilk olarak kendi spor kulüpleri ile ilgili bir haberle başlamıştır. Kanal, Bursa ile ilgili haberlere oldukça fazla yer ayırmaya çalışmıştır. Yayın akışları içerisinde haber programları, klasik filmler, çizgi filmler, forum programları yer almaktadır. Günlük yaşama ilişkin belediye haberlerine, kültür-sanat haberlerine, özellikle bölgenin özelliği nedeniyle kara yolları ile ilgili bilgilere geniş yer verilmektedir. Haber programlarının hem bu bölgede yaşayanlara, hem de ülke

gündemini takip etmek isteyenlere yönelik içerikte olduğu saptanmıştır. Ana haber bülteni hem yerel hem de ülke gündeminden haberlerle oluşturulmuştur. Bursa'yı ilgilendiren kimi haberlerin, aynı gün diğer yayın araçlarında yer almadığı, ancak tüm ülke genelinde ilgi uyandıran haberlerin yerel kanallarda yerlerini buldukları saptanmıştır. Yerellik kavramı içerisinde aslında bir dinamizm gizlidir. Demokrasinin varlığı, bireyin vazgeçilmez hakkı olan bilgi edinme özgürlüğü ve bu bilgilerin serbestçe dolaşımına bağlıdır. Toplumsal katılım, bilginin serbest dolaşımı ile doğrudan bağlantılıdır. Yerel ve yaygın basın yayın organlarının haber sıralamalarını, yöredeki istem/sunum dengeleri ile şekillendirmeye çalıştıkları gözlenmiştir.

Kaynakça

- Kozlu, C. (1996). *Vizyon araştırmaları ve asya modelleri*. Ankara: T.İş Bankası Yayınları.
- Topuz, H. (1998). *Kültür kimliği*. İstanbul: Adam Sanat.
- (2005, 1 Kasım). Bursa Olay TV Yayın Akışı.
- (2005, 1 Kasım). Bursa Hakimiyet Gazetesi.
- (2005, 1 Kasım). Çerkezköy Gazetesi
- (2005, 1 Kasım). Milliyet Gazetesi
- (2005, 1 Kasım). Sabah Gazetesi.

